

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-93>
УДК 331.5(477.87)

ДЕМОГРАФІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ СІЛЬСЬКИХ ТА СЕЛИЩНИХ ГРОМАД КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ¹

DEMOGRAPHIC DETERMINANTS OF THE LABOR MARKET TRANSFORMATION OF RURAL AND URBAN COMMUNITIES OF THE CARPATHIAN REGION OF UKRAINE

Бачинська Марія Володимирівна

кандидат економічних наук

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього
Національної академії наук України»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4589-308X>

Теслюк Роман Тадейович

кандидат географічних наук, старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього

Національної академії наук України»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4562-1663>

Bachynska Maria, Tesliuk Roman

Dolishniy Institute of Regional Research
of National Academy of Sciences of Ukraine

Мета статті – проаналізувати сучасні виклики для ринку праці в сільських і селищних громадах Карпатського регіону України, визначити ключові чинники його трансформації та запропонувати практичні рішення для підвищення стійкості і конкурентоспроможності регіону. Оцінено вплив демографічних детермінант на трансформаційні процеси на ринку праці сільських та селищних громад регіону в умовах пандемії COVID-19 та російсько-української війни. Виокремлено 6 груп детермінант: структурні, міграційні, соціально-економічні, географічні, культурно-етнічні й управлінські. Проаналізовано їхній вплив на формування нових викликів і можливостей для ринку праці, зокрема, у сферах зайнятості, мобільності робочої сили та соціально-економічної активності. На основі отриманих результатів сформовано рекомендації для стимулювання і розвитку ринку праці, спрямовані на підвищення стійкості економіки громад регіону.

Ключові слова: демографічні детермінанти, пандемія COVID-19, російсько-українська війна, ринок праці, робоча сила, Карпатський регіон.

The relevance of the study of the demographic determinants of the labor market transformation of rural and urban communities of the Carpathian region of Ukraine is due to the need to adapt to dynamic socio-economic conditions, the growing problems of emigration and aging of the population, as well as the importance of the development of local economies to ensure the stability and well-being of the region. The article aims to provide a comprehensive analysis of modern challenges for the labor market in rural and urban communities, to identify key factors affecting its transformation, and to offer practical solutions to increase the stability and competitiveness of the Carpathian region of Ukraine. The article examines the influence of demographic determinants on the transformational processes in the labor market of rural and urban communities of the Carpathian region of Ukraine in the conditions of the COVID-19 pandemic and the Russian-Ukrainian war. Six main groups of demographic determinants are highlighted: structural, migratory, socio-economic, geographical, cultural-ethnic and administrative, each of which plays an important role in the formation of the labor market and its adaptation to new conditions. The article analyzes how these groups of demographic determinants shape new challenges and opportunities for the labor market, affecting employment, labor force mobility, and socio-economic activity. Particular attention is paid to the impact of the spread of the COVID-19

¹ Статтю підготовлено в рамках наукової теми: «Трансформація ринку праці Карпатського регіону України у перспективі повоєнного відновлення» (номер державної реєстрації 0124U000984).

pandemic and the Russian-Ukrainian war on demographic changes, which are accompanied by the outflow of the population, changes in socio-economic conditions and the strengthening of migration processes. On the basis of the obtained results, recommendations are given for the stimulation and development of the labor market, aimed at increasing the stability of the economy of rural and urban communities of the Carpathian region of Ukraine. The study highlights the need for a comprehensive approach to labor market management that includes support for local initiatives, development of educational programs and integration of internally displaced persons. The results of the study will be useful for the development of effective labor market management strategies, improvement of the socio-economic conditions of the population, and creation of sustainable local economies in rural and urban communities of the Carpathian region of Ukraine.

Keywords: demographic determinants, COVID-19 pandemic, Russian-Ukrainian war, labor market, workforce, Carpathian region.

Постановка проблеми. Сучасні виклики, пов'язані насамперед з пандемією COVID-19 та повномасштабною російсько-українською війною, стали серйозними випробуваннями для економіки сільських і селищних громад України, що потребує глибокого аналізу і нових підходів до управління ринком праці. Значні зміни в демографічній структурі населення, зокрема старіння, еміграція та внутрішня міграція, вимагають ретельного дослідження їхнього впливу на ринок праці, зайнятості та соціальну стабільність. Сільські громади стикаються з необхідністю адаптації до нових економічних реалій, що включає пошук нових можливостей для зайнятості, підприємництва та розвитку інфраструктури. Крім того, в умовах нестабільності актуальним є формування ефективних державних та місцевих політик, які зможуть підтримати економічне відродження та соціальну згуртованість в громадах. Таким чином, дослідження є актуальним для наукової спільноти, місцевих управлінців та політиків, оскільки пропонує новий погляд на проблеми, що постали перед ринком праці в Карпатському регіоні України, та визначає напрями їхнього вирішення у контексті сучасних викликів. Глибоке і всебічне розуміння демографічних детермінант дозволить ефективно адаптувати ринок праці до нових умов і забезпечити стабільний розвиток сільських та селищних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації в галузі трансформації ринку праці, особливо в контексті сільських та селищних громад України, свідчать про зростаючу увагу науковців до вивчення цієї проблематики. Зростає кількість наукових досліджень, які аналізують вплив демографічних чинників на трансформацію ринку праці в Україні. Зокрема, М. Наумовою та Н. Гончарук [1] проведено дослідження демографічної ситуації в Україні, проаналізовано динаміку чисельності наявного населення, природного та міграційного приросту

населення країни, зміну статеву-вікової структури населення. О. Афоніна [2] розкрила механізм впливу демографічних чинників на формування чисельності економічно активного населення на прикладі Чернігівської області. К. Дубич [3] дослідив соціально-демографічний фактор тінізації ринку праці в Україні, проаналізував та визначив основні аспекти його впливу на соціально-економічний розвиток держави та суспільство.

Пандемія COVID-19 суттєво змінила структуру зайнятості, призвела до збільшення безробіття і міграційних процесів. Я. Сало та Т. Желяскова [4], досліджуючи вплив пандемії COVID-19 на стан ринку праці України, зазначають, що ринок праці зазнав великих потрясінь за часів карантинних обмежень. На їхню думку, збільшення рівня безробіття – головна характеристика «карантинного» ринку праці, а затримки виплат, коливання попиту та пропозиції – усе це має переважно негативний відтінок. Т. Длугопольська і М. Хіта [5] наголошують, що пандемія COVID-19 спричинила негативний вплив на рівень участі населення в робочій силі, знизивши зайнятості у всіх регіонах світу з різним рівнем доходів як серед чоловіків, так і серед жінок, а також збільшивши рівень безробіття. Ю. Заволока, А. Івко та М. Сідненко [6] надають рекомендації щодо необхідності світовій спільноті зосередитися на підтримці відновлення економік, передусім, звертаючи увагу на зайнятості, доходи, права працівників та соціальний діалог, орієнтований на людиновідновлення.

Важливою тематикою досліджень таких науковців, як М. Дрозач, Л. Дорошенко, Г. Заяць [7], М. Гудзь [8], О. Поліщук, Н. Машта, О. Савченко [9] та інших є аналіз наслідків впливу російсько-української війни на трансформацію ринку праці, виявлення основних тенденцій, обмежень та ризиків, з якими стикнувся ринок праці України в умовах війни.

Отже, аналіз останніх досліджень свідчить про те, що питання трансформації ринку

праці в сільських та селищних громадах стають дедалі більш актуальними. Продовження досліджень у цьому напрямі дасть змогу ефективно реагувати на сучасні виклики і забезпечити розвиток місцевих економік в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Метою статті є дослідження впливу демографічних детермінант на трансформаційні процеси на ринку праці сільських та селищних громад Карпатського регіону України в умовах пандемії COVID-19 та російсько-української війни. Аналізуючи структурні, міграційні, соціально-економічні, географічні, культурно-етнічні та управлінські групи детермінант, завданнями статті є визначити, які можливості та загрози ці детермінанти створюють для ринку праці, а також розробити рекомендації для покращення економічної ситуації та стимулювання зайнятості у Карпатському регіоні України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи результати наукових публікацій [10; 11; 12; 13] та власні дослідження, пропонуємо демографічні детермінанти трансформації ринку праці сільських та селищних громад Карпатського регіону України поділяти на такі групи:

1. Структурні детермінанти – це чинники, пов'язані з віковою та статевою структурою населення, що впливають на ринок праці. Зміни у віковій структурі, наприклад, старіння населення, скорочення кількості молоді або активного працездатного населення, ведуть до зменшення пропозиції робочої сили та зміни вимог до зайнятості. Також гендерний склад населення визначає характер та тип зайнятості, оскільки традиційно чоловіки і жінки можуть займати різні позиції на ринку праці залежно від соціокультурних та економічних обставин.

2. Міграційні детермінанти – є ключовими чинниками у зміні ринку праці. Висока міграція населення до міст або за кордон призводить до зменшення кількості працездатних осіб, що негативно впливає на ринок праці сільських та селищних громад. Одночасно, повернення трудових мігрантів або залучення нових мешканців може створювати нові можливості для працевлаштування, розвитку місцевого підприємництва та інвестицій у Карпатському регіоні.

3. Соціально-економічні детермінанти – до цієї групи належать рівень освіти, кваліфікації та доходів населення, що визначають його можливості на ринку праці. Вища освіта та професійна підготовка сприяють створенню

конкурентоспроможнішої робочої сили. Водночас низькі доходи та слабка економічна активність можуть спричинити низьку мобільність працівників, що обмежує можливості для розвитку ринку праці.

4. Географічні детермінанти – географічне положення сільських та селищних громад Карпатського регіону, віддаленість від великих економічних центрів, а також природні умови (гірські рельєфи, кліматичні умови) мають значний вплив на ринок праці. Віддаленість від міст обмежує доступ до інфраструктури та ринків, що створює виклики для зайнятості. Однак, специфічні природні ресурси, як-от лісові ресурси або можливості для розвитку туризму, можуть стати джерелом нових робочих місць.

5. Культурно-етнічні детермінанти – традиції, звичаї та етнічні особливості місцевого населення також визначають структуру ринку праці. Вони можуть впливати на вибір професій, типи зайнятості та роль жінок і чоловіків у громаді. Наприклад, етнічні громади можуть зберігати традиційні ремесла або види виробництва, які підтримують місцевий ринок праці та сприяють розвитку культурного та етнотуризму.

6. Управлінські детермінанти – це управлінські рішення, прийняті на державному і місцевому чи регіональному рівнях, мають значний вплив на трансформацію ринку праці. Це можуть бути державні програми підтримки зайнятості, політики децентралізації, місцеві ініціативи щодо розвитку малого та середнього бізнесу, залучення інвестицій у туризм чи аграрний сектор. Ефективне управління може створювати умови для зростання робочих місць і покращення економічної ситуації в регіоні.

Усі ці детермінанти взаємодіють між собою, формуючи комплексну картину трансформації ринку праці в сільських та селищних громадах Карпатського регіону, де особлива увага приділяється міграційним процесам, державній політиці та соціально-економічним умовам розвитку (табл. 1).

Ця таблиця показує баланс позитивних та негативних впливів різних груп демографічних детермінант на ринок праці сільських та селищних громад Карпатського регіону України.

Пандемія COVID-19 та російсько-українська війна стали ключовими чинниками, що суттєво вплинули на ринок праці в Україні, особливо в сільських та селищних громадах Карпатського регіону. Демографічні детермінанти, які раніше визначали динаміку ринку праці в цих громадах, зазнали значних трансформацій під впливом цих подій. Пандемія

Таблиця 1

Вплив груп демографічних детермінант на трансформаційні процеси на ринку праці сільських та селищних громад Карпатського регіону України

Детермінанти	Позитивний вплив	Негативний вплив
Структурні	Молоде населення створює потенціал для нових робочих місць, збільшує мобільність та інноваційність на ринку праці.	Старіння населення та низька народжуваність призводять до зменшення працездатної частини населення, знижують економічну активність.
Міграційні	Повернення трудових мігрантів із новими навичками та досвідом сприяє розвитку місцевого підприємництва та нових видів зайнятості.	Масовий відтік молоді та кваліфікованих працівників за кордон або у великі міста зменшує пропозицію робочої сили на місцевому ринку.
Соціально-економічні	Високий рівень освіти та кваліфікації населення сприяє підвищенню конкуренто-спроможності на ринку праці, залученню інвестицій.	Низькі доходи та слабка економічна активність призводять до скорочення попиту на робочу силу та зниження мотивації до працевлаштування.
Географічні	Природні ресурси (ліси, мінеральні води, туристичні об'єкти) сприяють розвитку туризму та пов'язаних з ним галузей, створюючи робочі місця.	Віддаленість від економічних центрів і слабка транспортна інфраструктура ускладнюють доступ до ринку праці та зменшують інвестиційну привабливість.
Культурно-етнічні	Збереження традиційних ремесл та етнокультурної спадщини підтримує розвиток локального виробництва та етнотуризму.	Традиційні патріархальні стереотипи можуть обмежувати залучення жінок до деяких сфер зайнятості та інноваційних видів діяльності.
Управлінські	Ефективна державна та місцева політика сприяє розвитку малого бізнесу, туризму, агросектору, що створює нові робочі місця.	Недостатня увага до регіону на рівні державної політики або неефективне місцеве управління гальмують розвиток ринку праці та створення робочих місць.

Джерело: складено авторами на основі [1; 12; 13; 14; 15]

призвела до масштабних змін у структурі зайнятості, міграційних потоках та соціально-економічних умовах, а війна лише посилила ці процеси, створивши нові виклики для робочої сили та управлінських рішень. У контексті трансформації ринку праці в Карпатському регіоні важливо розглянути, як ці два чинники вплинули на виокремлені групи демографічних детермінант. Важливим завданням є зрозуміти, які можливості та загрози створюються під впливом цих детермінант і як вони можуть бути використані для майбутнього розвитку Карпатського регіону.

У табл. 2 представлено аналіз впливу пандемії COVID-19 та російсько-української війни на ключові демографічні детермінанти ринку праці в сільських та селищних громадах Карпатського регіону України.

Ця таблиця відображає, як пандемія COVID-19 і російсько-українська війна трансформували ринок праці в сільських та селищних громадах Карпатського регіону, створюючи як виклики, так і можливості для розвитку регіону.

Рекомендації щодо ефективного використання впливу демографічних детермінант для стимулювання ринку праці сільських та селищних громад Карпатського регіону України та адаптації до викликів, пов'язаних із наслідками поширення пандемії COVID-19 та російсько-української війни:

1. Структурні детермінанти:

- активно підтримувати молоде покоління через програми працевлаштування, стажування та створення можливостей;
- розробляти програми для залучення та утримання молоді у громадах: підтримка молодіжного підприємництва та/або надання пільгового житла для молодих сімей;
- заохочувати підприємства до впровадження програм перепідготовки для старшого населення, з метою залучення їх до нових секторів економіки.

2. Міграційні детермінанти:

- стимулювати повернення трудових мігрантів шляхом надання їм пільгових умов для започаткування власного бізнесу або залучення до розвитку місцевих проектів;

Таблиця 2

**Вплив пандемії COVID-19 та російсько-української війни
на демографічні детермінанти трансформації ринку праці сільських
та селищних громад Карпатського регіону України**

Детермінанти	Вплив пандемії COVID-19	Вплив російсько-української війни
Структурні	Прискорення старіння населення через зниження народжуваності та підвищення смертності серед старших людей, що призвело до скорочення робочої сили.	Демографічні зміни через переміщення населення, відтік чоловіків до збройних сил, еміграція головно жінок та дітей за кордон, що ще більше зменшило кількість працездатного населення.
Міграційні	Обмеження внутрішньої та міжнародної міграції, повернення трудових мігрантів до сільських громад, що тимчасово збільшило конкуренцію на ринку праці.	Масова внутрішню міграцію до західних областей, включаючи Карпатський регіон, що збільшило навантаження на ринок праці через прибуття переміщених осіб.
Соціально-економічні	Поглиблення економічної нестабільності, закриття бізнесів і зниження доходів населення, що вплинуло на рівень зайнятості та створення нових робочих місць.	Масова руйнація економіки на сході країни, що змусило людей шукати роботу в безпечніших регіонах, стимулювало розвиток деяких секторів (волонтерських та гуманітарних ініціатив).
Географічні	Підсилення ролі віддалених локацій для туризму, оскільки люди уникали масових скупчень у великих містах, що стало можливістю для розвитку місцевого туризму.	Карпатський регіон став привабливішим і через відносно вищий рівень безпеки для переселенців, що викликало додаткове навантаження на інфраструктуру і ринок житла.
Культурно-етнічні	Розвиток локальних культурних ініціатив, оскільки люди більше уваги звертали на локальну ідентичність та традиції в умовах обмеженого пересування.	Підсилення значення культурної ідентичності та національної спадщини як елемента підтримки морального духу населення, що сприяло зростанню інтересу до етнокультурних проєктів.
Управлінські	Впровадження урядом нових цифрових рішень та програм підтримки бізнесу і зайнятості, але ці заходи часто були недостатніми для відновлення ринку праці.	Зміщення акцентів уряду на підтримку обороноздатності та допомогу переміщеним особам, що призвело до тимчасового скорочення ресурсів для розвитку регіональної економіки.

Джерело: складено авторами на основі [4; 7; 16]

– створювати умови для інтеграції ВПО, що прибули в регіон через війну, через програми професійної перепідготовки та адаптації;

– залучати міжнародні програми, спрямовані на підтримку мігрантів, для забезпечення довгострокових економічних вигод від їхнього повернення.

3. Соціально-економічні детермінанти:

– підвищувати рівень кваліфікації місцевого населення через інвестиції в освіту та професійну підготовку, зокрема в сферах, що мають потенціал зростання (туризм, агробізнес, IT);

– розширювати доступ до фінансових ресурсів та мікrokредитування для місцевих підприємців, що допоможе створювати нові робочі місця та стабілізувати економіку громади;

– забезпечувати розвиток інфраструктури та поліпшення соціальних послуг для підви-

щення рівня життя, що сприятиме збільшенню економічної активності.

4. Географічні детермінанти:

– використовувати географічне розташування регіону для розвитку туризму, екотуризму і зеленого бізнесу, залучаючи інвесторів у ці сектори;

– покращувати транспортну та цифрову інфраструктуру, щоб полегшити доступ до віддалених сільських громад і зробити їх привабливішими для інвесторів і туристів;

– заохочувати розвиток місцевого сільського господарства, використовуючи географічні переваги регіону (сільськогосподарські угіддя, пррриродні ресурси).

5. Культурно-етнічні детермінанти:

– підтримувати ініціативи з розвитку етнотуризму, які використовують культурно-етнічні особливості регіону для залучення туристів і

створення робочих місць у сферах традиційних ремесл та послуг;

– розвивати програми збереження культурної спадщини та просувати локальні продукти і послуги на національному і міжнародному ринках, використовуючи бренд Карпатського регіону;

– створювати культурно-освітні проекти для місцевої молоді, спрямовані на розвиток толерантності та подолання патріархальних стереотипів, що сприяє залученню більшої частини населення до ринку праці.

6. Управлінські детермінанти:

– підвищувати ефективність управління місцевими громадами через навчання місцевих управлінців, впровадження прозорих механізмів планування та залучення громадськості до прийняття рішень;

– активно співпрацювати з міжнародними донорами та програмами підтримки для фінансування розвитку інфраструктури та створення нових робочих місць у сільських та селищних громадах;

– розробляти стратегію розвитку громади з акцентом на сталий розвиток, диверсифікацію економіки, розвиток малого бізнесу і співпрацю з іншими регіонами України та закордонними партнерами.

Ці рекомендації допоможуть ефективніше використовувати наслідки впливу демографічних детермінант для стимулювання ринку праці сільських та селищних громад Карпатського регіону та адаптуватися до викликів, пов'язаних із пандемією та війною.

Висновки. Трансформаційні процеси на ринку праці сільських та селищних громад Карпатського регіону України зазнали значних змін під впливом пандемії COVID-19 та російсько-української війни. Ці події спричинили суттєві зміни в демографічних структурах громад, що вимагає нового підходу до аналізу та вирішення проблем, пов'язаних з ринком праці.

Виокремлені групи демографічних детермінант відіграють ключову роль у трансформації ринку праці та його адаптації до сучасних викликів. Пандемія спричинила обмеження

на мобільність робочої сили, зниження економічної активності та старіння населення. Війна посилила міграційні процеси, сприяючи внутрішньому переселенню, відтоку робочої сили та збільшенню тиску на інфраструктуру та ринок праці.

З одного боку, ці процеси створюють значні загрози: скорочення населення, втрата кваліфікованих кадрів, соціально-економічні труднощі та погіршення умов зайнятості. З іншого боку, демографічні зміни відкривають нові можливості для відновлення ринку праці, особливо через розвиток інноваційних секторів (туризм, агробізнес та ІТ). Крім того, зростання ролі культурної спадщини та місцевих ініціатив може стати важливим чинником для економічного відродження Карпатського регіону.

Рекомендації, запропоновані для кожної з груп демографічних детермінант, спрямовані на підвищення стійкості ринку праці та використання його потенціалу для розвитку сільських та селищних громад. Важливо забезпечити підтримку місцевого населення через освіту, фінансову допомогу, інтеграцію переселенців та розвиток управлінських рішень, які сприятимуть сталому розвитку Карпатського регіону.

Таким чином, для успішної трансформації ринку праці сільських та селищних громад Карпатського регіону України необхідна комплексна політика, що враховує вплив демографічних детермінант і водночас забезпечує соціально-економічну стабільність громад. Лише шляхом інтеграції державних, міжнародних та місцевих зусиль можливо досягти ефективного відновлення ринку праці та забезпечити розвиток регіону в умовах сучасних викликів.

Подальші дослідження в сфері трансформації ринку праці сільських та селищних громад Карпатського регіону України можуть зосередитися на аналізі впливу існуючих програм підтримки підприємництва та зайнятості, визначенні їхньої ефективності та розробленні рекомендацій для покращення управлінських рішень на рівні громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Наумова М.А., Гончарук Н.С. Демографічна ситуація в Україні як фактор розвитку ринку праці. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2020. Вип. 39. С. 76–82. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2020-39-14>

2. Афоніна О.О. Демографічні фактори формування регіонального ринку праці (на прикладі Чернігівської області). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія*. 2019. № 1. С. 81–90. DOI: <https://doi.org/10.25128/2519-4577.19.2.11>

3. Дубич К.В. Соціально-демографічний фактор тінізації ринку праці та зайнятості населення в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 21. С. 58–65.
4. Сало Я.В., Желяскова Т.С. Вплив пандемії COVID-19 на ринок праці України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. Вип. 1. С. 186–190. DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.34-31>
5. Длугопольська Т., Хіта М. Вплив пандемії Covid-19 на міжнародний ринок праці. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 1. С. 54–70. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.054>
6. Заволока Ю.М., Івко А.В., Сідненко М.В. Вплив рецесії, викликані пандемією COVID-19, на стан безробіття та ринок праці. *Агросвіт*. 2021. № 9–10. С. 53–59. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.9-10.53>
7. Дрозач М.І., Дорошенко Л.С., Заяць Г.С. Вплив війни на ринок праці та демографічну ситуацію в Україні. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки*. 2023. Вип. 3. С. 84–92. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/70-13>
8. Гудзь М. Ринок праці України: тенденції в умовах війни та актуалізація проблеми безробіття. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2023. Вип. 1. С. 8–20. DOI: <https://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-1.89.01>
9. Поліщук О.Ю., Машта Н.О., Савченко О.Р. Ринок праці України в умовах війни. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 76. С. 201–208. <https://doi.org/DOI: 10.32782/bses.76-29>
10. Соціальна вразливість населення Карпатського регіону України: стан, виклики, сценарії послаблення : науково-аналітичне видання / наук. ред. Т. Г. Васильців. Львів, 2023. 109 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/20230035a.pdf> (дата звернення: 15.09.2024).
11. Мельник Н.В., Мельник А.В., Пересадько В.А., Великочий В.С. Демографічні процеси Карпатського регіону в контексті економічного розвитку території. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Геологія. Географія. Екологія*. 2021. Вип. 55. С. 187–203. DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2021-55-14>
12. Мульська О.П., Бараняк І.Є., Іванюк У.В., Колосінська М.І. Соціально-демографічні чинники та міграційні процеси населення Карпатського регіону. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.11.66>
13. Теслюк Р.Т. Демографічний розвиток Карпатського регіону України в умовах зростання соціально-економічної вразливості населення. *Регіональна економіка*. 2022. № 2. С. 35–46. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-4>
14. Зленко Н.М., Павленко Н.В., Ярова В.В. Сучасні тенденції на ринку праці в Україні та вплив на них демографічних процесів. *Економіка та держава*. 2020. № 10. С. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.10.56>
15. Лисюк О.С. Демографічні основи формування сільського ринку праці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2015. Вип. 4. С. 30–34.
16. Підлипна Р.П., Смочко В.Ю. Демографічні детермінанти соціальних ризиків та особливості їх прояву на ринку праці під час пандемії COVID-19. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія: Економічні науки. 2021. № 4(1). С. 113–123. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-4-7106>

REFERENCES:

1. Naumova M.A., Honcharuk N.S. (2020). Demohrafichna sytuatsiya v Ukraini yak faktor rozvytku rynku pratsi [The demographic situation in Ukraine as a factor in the development of the labor market]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, vol. 39, pp. 76–82. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2020-39-14> (in Ukrainian).
2. Afonina O.O. (2019). Demohrafichni faktory formuvannya rehionalnogo rynku pratsi (na prykladi Chernihivskoyi oblasti) [Demographic factors of regional labor market formation (on the example of Chernihiv region)]. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Geography*, vol. 1, pp. 81–90. DOI: <https://doi.org/10.25128/2519-4577.19.2.11> (in Ukrainian).
3. Dubych K.V. (2017). Sotsialno-demohrafichniy faktor tinizatsiyi rynku pratsi ta zaynyatosti naselennya v Ukraini [Socio-demographic factor of shadowing of the labor market and population employment in Ukraine]. *Investments: practice and experience*, vol. 21, pp. 58–65 (in Ukrainian).
4. Salo Ya.V., Zheliaskova T.S. (2022). Vplyv pandemiyi COVID-19 na rynek pratsi Ukrainy [Impact of the COVID-19 pandemic on the labor market of Ukraine]. *Eastern Europe: Economy, Business and Management*, vol. 1, pp. 186–190. DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.34-31> (in Ukrainian).

5. Dluhopolska T., Khita M. (2022). Vplyv pandemiyi COVID-19 na mizhnarodnyi rynek pratsi [Impact of the COVID-19 pandemic on the international labor market]. *Bulletin of the Economy*, vol. 1, pp. 54–70. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.054> (in Ukrainian).

6. Zvoloka Yu.M., Ivko A.V., Sidnenko M.V. (2021). Vplyv retsesiyi, vyklykanoyi pandemiyeyu COVID-19, na stan bezrobittya ta rynek pratsi [The impact of the recession caused by the COVID-19 pandemic on unemployment and the labor market]. *Agroworld*, vol. 9–10, pp. 53–59. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.9-10.53> (in Ukrainian).

7. Drozach M.I., Doroshenko L.S., Zaiats H.S. (2023). Vplyv viyny na rynek pratsi ta demohrafichnu sytuatsiyu v Ukraini [The impact of the war on the labor market and the demographic situation in Ukraine]. *Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management. Economic sciences*, vol. 3, pp. 84–92. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/70-13> (in Ukrainian).

8. Hudz M. (2023). Rynek pratsi Ukrayiny: tendentsiyi v umovakh viyny ta aktualizatsiya problemy bezrobittya [The labor market of Ukraine: trends in war conditions and the actualization of the problem of unemployment]. *Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute. Economic sciences*, vol. 1, pp. 8–20. DOI: <https://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-1.89.01> (in Ukrainian).

9. Polishchuk O.Yu., Mashta N.O., Savchenko O.R. (2022). Rynek pratsi Ukrayiny v umovakh viyny [The labor market of Ukraine in the conditions of war]. *Black Sea Economic Studies*, vol. 76, pp. 201–208. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.76-29> (in Ukrainian).

10. Vasylytsiv T.G. (Ed.). (2023). Sotsialna vrazlyvist naselennya Karpatskoho rehionu Ukrayiny: stan, vyklyky, stsenariyi poslablennya [Social vulnerability of the population of the Carpathian region of Ukraine: state, challenges, mitigation scenarios. Scientific and analytical publication]. Lviv. Available at: <http://ird.gov.ua/irdp/p20230035a.pdf> (accessed September 15, 2024) (in Ukrainian).

11. Melnyk N.V., Melnyk A.V., Peresadko V.A., Velykochy V.S. (2021). Demohrafichni protsesy Karpatskoho rehionu v konteksti ekonomichnoho rozvytku terytoriyi [Demographic processes of the Carpathian region in the context of the economic development of the territory]. *Bulletin of Kharkiv National University named after V.N. Karazin. Series: Geology. Geography. Ecology*, vol. 55, pp. 187–203. DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2021-55-14> (in Ukrainian).

12. Mulska O.P., Baraniak I.Ye., Ivaniuk U.V., Kolosinska M. I. (2019). Sotsialno-demohrafichni chynnyky ta mihratsiyni protsesy naselennya Karpatskoho rehionu [Socio-demographic factors and migration processes of the population of the Carpathian region]. *Efficient economy*, vol. 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.11.66> (in Ukrainian).

13. Tesliuk R.T. (2022). Demohrafichni rozvytok Karpatskoho rehionu Ukrainy v umovakh zrostannya sotsialno-ekonomichnoyi vrazlyvosti naselennya [Demographic development of the Carpathian region of Ukraine in conditions of increasing socio-economic vulnerability of the population]. *Regional economy*, vol. 2, pp. 35–46. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-4> (in Ukrainian).

14. Zlenko N.M., Pavlenko N.V., Yarova V.V. (2020). Suchasni tendentsiyi na rynku pratsi v Ukraini ta vplyv na nykh demohrafichnykh protsesiv [Modern trends in the labor market in Ukraine and the influence of demographic processes on them]. *Economy and the state*, vol. 10, pp. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.10.56> (in Ukrainian).

15. Lysiuk O.S. (2015). Demohrafichni osnovy formuvannya silskoho rynku pratsi [Demographic foundations of rural labor market formation]. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and the world economy*, vol. 4, pp. 30–34 (in Ukrainian).

16. Pidlypna R.P., Smochko V.Yu. (2021). Demohrafichni determinanty sotsialnykh ryzykiv ta osoblyvosti yikh proyavu na rynku pratsi pid chas pandemiyi COVID-19 [Demographic determinants of social risks and features of their manifestation in the labor market during the COVID-19 pandemic]. *International scientific journal "Internauka". Series: Economic Sciences*, vol. 4(1), pp. 113–123. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-4-7106> (in Ukrainian).